

РОЛЬ ІНВЕСТИЦІЙ У ФОРМУВАННІ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ

к.е.н. **Бурлакова І.М., Пронікова Ж.С.**
Сумський державний університет

В умовах конкурентного середовища будь-яка стратегія підвищення конкурентоспроможності сучасного підприємства приречена на невдачу, якщо механізм її реалізації не передбачає нарощування обсягів інвестицій у людський капітал, стимулювання розвитку творчих здібностей персоналу, забезпечення гідних умов і оплати праці.

Під інвестиціями в людський капітал розуміють всі види вкладів у людину, які пов'язані із суттєвими затратами, але можуть дати значний економічний ефект. К. Макконнел і С. Брю дають таке визначення: «Це будь-які дії, які підвищують кваліфікацію та здібності людини, її продуктивність праці». Вчені переконані, що інвестиції в людський капітал будуть багаторазово компенсовані зростаючим потоком доходів у майбутньому.

Серед інших видів капіталу (фізичного, фінансового, природного) людський капітал відіграє головну роль. Його ще називають активним, адже всі інші види капіталу підпорядковуються людині і діють відповідно до її інтересів.

Процес формування людського капіталу і його ефективного використання, головним чином залежить від обсягів вкладень як у грошовій так і у не грошовій формах. Незалежно від суб'єкта інвестування дохід від вкладень у людський капітал має тристоронній ефект: для працівника – підвищення рівня доходів, якості життя, задоволення від роботи, зростання самоповаги; для власника підприємства – підвищення продуктивності праці та конкурентоспроможності підприємства, скорочення втрат робочого часу; для держави – зростання ВВП, підвищення добробуту громадян, їхньої економічної активності.

Інвестиції у будь-якому випадку – це завжди витрати, що дає підставу їх класифікувати за певними групами: витрати на освіту, на здоров'я та охорону праці, на медичне обслуговування, на поліпшення умов праці, на перепідготовку кадрів та підвищення кваліфікації, на культурну та духовні сфери. Розглянемо детальніше деякі з них.

Освіту можна поділити на дві групи: формальну та неформальну. До формальної освіти відносять дошкільну, початкову, середню, професійну, технічну та вищу, а до неформальної – самоосвіту. Інвестиції у першу групу освіти не тільки сприяють формуванню висококваліфікованих спеціалістів, а й завдяки їх використанню забезпечують більш високі темпи економічного розвитку країни.

Відносна легкість отримання вищої освіти в Україні, зниження якості підготовки спеціалістів у ВНЗ призводить до того, що ефективність від інвестицій у дану сферу з кожним роком значно зменшується. Дедалі більшого значення набуває неформальна освіта.

Сучасна економіка, яку називають «економікою знань», висуває високі вимоги до рівня кваліфікації та компетентності кожного працівника. Знання, як професійні так і загальні, під впливом НТП зазнають змін, швидко застарівають і потребують оновлення, яке можна забезпечити лише шляхом підвищення кваліфікації. У країнах Західної Європи, США та Японії чергове підвищення кваліфікації проводиться через 2-5 років, тоді як в Україні 1 раз на 13-15 років (у виробничій сфері).

Інвестиції у поліпшення умов праці робітників забезпечують ефективне використання людського капіталу та підвищують можливості одержання додаткового доходу. На жаль, але сьогодні в Україні роботодавці мало приділяють уваги саме цій сфері. Ті умови, у яких сьогодні змушені працювати робітники, зарубіжні експерти визначають як «вкрай незадовільні і потребують значних змін».

Зарубіжні економісти вважають, що інвестиції в людський капітал є однією з найприбутковіших сфер. Це зумовлено тим, що: вкладення коштів в людський капітал дає тривалий за часом, значний за обсягом та інтегральний за характером економічний ефект; такі інвестиції повертаються в декілька разів вищою віддачею, ніж вклади у матеріальне виробництво; в процесі використання людський капітал не лише зношується, а й збагачується за рахунок надбання людиною професійного досвіду; суспільна вигода від інвестицій у людський капітал перевищує суму тих вигод, які отримує кожен індивід окремо.

Незважаючи на все вище перераховане, є фактори, які стримують інвестування в людський капітал: віддача залежить від терміну використання, якості і тривалості інвестицій; капіталовкладення в людину мають вищий ступінь ризику й невизначеності, ніж у фізичний капітал; інвестиції не можуть мати тимчасовий або одноразовий характер, оскільки це зменшує їх загальну ефективність.

Таким чином, вкладання коштів в людський капітал дозволить розвиватися економіці швидшими темпами, а відповідно приведе і до підвищення рівня життя населення.